

Översiktlig inventering av bin och rödlistade insekter i Idala strövområde vid Veberöd, Lunds kommun, sommaren 2007

Mikael Sörensson



Bredbrämad bastardsvärmare i åkervädd på Liebacken. Foto: M. Sörensson 2007.

LUND 2007

Abstract

A survey of the insect fauna at Idala, Veberöd in southern central Skåne was performed during the summer of 2007. The survey mainly comprised insects bound to dry, open, sandy areas, especially focusing on solitary bees (Hymenoptera Apoidea) and redlisted species. Altogether, 25 redlisted insect species were documented while 66 solitary bee species were recognized 13 of which are currently redlisted. The remaining 12 redlisted species belong to other insect orders (beetles, butterflies, flies). In order to enhance the ecologically valuable sandy spots and open landscape for the benefit of the ecologically demanding insect species it is proposed that the areas covered by pine plantations should be considerably reduced.

Inledning

Föreliggande inventering tillkom på initiativ av Per Blomberg, Lunds kommun. Syftet med inventeringen var att utöka och om möjligt fördjupa kunskaperna om inventeringsområdets naturvärden för att därigenom förbättra bedömningsunderlaget för dess framtida planering. Inventeringsarbetets främsta mål var att kartlägga faunan av solitära bin samt eventuella rödlistade arters förekomster, och på grundval av det föreslå åtgärder för gynnande av såväl fauna och flora som för människors brukande av området.

Inventeringsområdet bestod ursprungligen av två delar: en östlig del i anslutning till Idalagården och markerna öster om det nybyggda villaområdet söder och sydöster om Idalagården, och en västlig del som främst utgjordes av Liebacken och dess omgivningar. Tyvärr visade sig den östliga delen vara svår att inventera ostört p.g.a. den ständiga tillströmningen av människor, hästar och hundar. Tidvis var området i praktiken otillgängligt, bl.a. när brukshundklubben hade sina övningar där, och till slut beslöts att inskränka inventeringsinsatsen till enbart den västra, betydligt större och mer ostörda delen, med Liebacken och dess omgivningar.

Området vid Idala och Liebacken har tidigare varit föremål för inventeringar. Håkan Andersson (Calluna) genomförde sommaren 2006 en inventering av marklevande skalbaggar vid Liebacken (Andersson 2007), och Krister Larsson (ALLMA Natur och Kultur) tog samma sommar några stickprov på den blombesökande insektsfaunan (Larsson 2006). Vid den förra noterades 1 rödlistad art och vid den senare 5. Denna inventering dokumenterade 25 rödlistade insektsarter, och sammantaget är nu 26 rödlistade insekter kända från området.



Fig. 1. Översiktskarta över inventeringsområdet. Det västra med rött inringade området visade sig vara mycket artrikt och värdefullt. Några av de delbiotoper som beskrivs i texten har märkts ut med det ungefärliga läget.

OMRÅDESBESKRIVNING

Idala strövmråde är beläget i södra utkanten av Veberöd i östra delen av Lunds kommun och utgörs huvudsakligen av talldominerad skog med inslag av ek och lövsly. Området gränsar mot det expanderande villasamhället i södra delen av Veberöd och fortsätter mer än en kilometer söderöver.

Enligt personer uppvuxna och boende i området och med gammal anknytning till trakten dominerades Idala strövmråde i början och mitten av nittonhundratalet av vidsträckta betes- och odlingsmarker. Landskapet var öppet och mer eller mindre trädlöst. Norra delen av området var enligt uppgift "hedartad med en myckenhet av blommor". När det gamla tegelbruket i Veberöd lades ner i början av 1970-talet friställdes många personer. Enligt uppgift från boende i området sysselsattes dessa bl.a. med att plantera igen stora delar av den sandiga betesmarken med tall.

Idag dominerar området således av yngre tallskog. Marken är till stora delar beskuggad, förnabildningen betydande och fältskiktet på sina håll kraftigt igenvuxet. Öppna partier finns i större omfattning bara i den norra delen, t.ex. vid den av barn som kälkbacke utnyttjade Liebacken, samt några ytor där träd och sly röjts undan i sen tid. Även längs landsvägarna i östra och västra områdeskanten finns smärre partier av öppen torrmark, och ännu öppna är vissa partier av fuktig karaktär i mitten av strövmrådet. Genom den västra delen av

strövområdet rinner en liten bäck, och i anslutning till den finns ganska mycket vide (*Salix spp.*) och en del trevlig sumpvegetation.

För framtiden är omfattande röjning av tall och uppväxande björksly påkallad. Området bör öppnas upp och det hedartade landskapet till del återskapas, dock med bibehållande av blomrika ängspartier, vissa varma brynmiljöer samt en del sentida tillkomna, för fauna och flora viktiga nyckelelement (t.ex. *Salix* och andra blommande träd och buskar). Fuktpartierna runt bäcken bör naturligtvis också bevaras. En särskilt viktig åtgärd blir att i gynnsamma lägen skapa sandblottor och blomrika, sandiga trädor med fokus på vilda bin och andra värmeälskande djur, växter och insekter.

Flora

Växtligheten i de öppna ängspartierna är ganska rik och omväxlande och bildar underlag för en varierad och artrik insektsfauna. Generellt är igenväxningen långt gången och partier med kortvuxen, gles torrmarksvegetation är i princip inskränkta till Liebacken och till dess anslutande marker i norra delen, samt på och i anslutning till de sandiga gångstigarna. Larsson (2006) sammanfattade kort några av de mest pregnanta växtinslagen i ängsfloran runt Liebacken och gav där också ungefärliga frekvensuppgifter vilka jag under denna inventering kunde konfirmera.



Fig. 2. Vitfläckig guldvinge (*Lycaena virgaureae*) på åkervädd. Foto: M. Sörensson 2007.

På de torraste och glesast bevuxna partierna är vegetationen hedartad med rikliga inslag av bl.a. harklöver (*Trifolium arvense*), gråfibbla (*Pilosella officinarum*), sandkrassing (*Teesdalia nudicaulis*) och monke (*Jasione montana*). Dessa kortvuxna partier övergår abrupt på många ställen runt Liebacken i ohävdade partier av olika igenväxningsgrad. I dem är ängsfloran artrik och fläckvis bedövande.

Bland för solitärbin och andra pollen- och nektarsamlade insekter viktiga örter märktes flera beståndsbildande arter, t.ex. åkervädd (*Knautia arvensis*), liten blåklocka (*Campanula rotundifolia*), puktörne (*Ononis sativa f. maritima*), gullusern (*Medicago sativa f. falcata*), väddklint (*Centaurea scabiosa*), flockfibbla (*Hieracium umbellatum*), backtrift (*Armeria maritima f. elongata*), rölleka (*Achillea millefolium*) och vitplister (*Lamium album*).

Mindre frekventa men ändå förekommande i märkbar omfattning, eller i några få pregnanta bestånd var bl.a. sommargyllen (*Barbarea vulgaris*), stor blåklocka (*Campanula persicifolia*), knölklocka (*Campanula rapunculoides*), kråkvicker (*Vicia cracca*), rotfibbla (*Hypochaeris radicata*), fältmalört (*Artemisia campestris*), femfingerört (*Potentilla argentea*), smultron (*Fragaria vesca*), prästkrage (*Leucanthemum vulgare*), baldersbrå (*Tripleurospermum perforatum*), renfana (*Tanacetum vulgare*), oxtunga (*Anchusa officinalis*), kungsmynta (*Origanum vulgare*), timjan (*Thymus serpyllum*), ljung (*Calluna vulgaris*) och hedblomster (*Helichrysum arenarium*).

Till detta kommer blommande buskar med för blombesökande insekter viktigt pollen och nektar, t.ex. gråvide (*Salix cinerea*), hägg (*Prunus padus*), sötkörbär (*Prunus avium*), hallon (*Rubus idaeus*), björnbär (*Rubus spp.*), måbär (*Ribes alpinum*) och vildrosor (*Rosa spp.*).

En helt annan vegetationstyp möter längs de vattenfyllda diken och den lilla bäcken längre in i tallskogen. I öppningar och gläntor längs med vattendragen bildar fältskiktet fläckvis meterhög fukt- och högörtängsvegetation avlöst av ett lundliknande fältskikt på de mer höglänta partierna. I de utbredda och dominerande, mer eller mindre täta tallplanteringarna på torrare markpartier är fältskiktet fattigt och trivialt.

METODIK

Fältsäsongen inleddes i april och avslutades i augusti 2007. Initialt genomströvades området varvid olika ytor och delbiotoper ytligt besiktigades och värderades. Dokumentering i fält av insekter skedde genom insamlingar för senare identifiering på lab eller genom direkt identifiering på plats.

Solitära bin (Hymenoptera: Apoidea) utgjorde fokalgrupp för inventeringen, kompletterad av insektsgrupper med anknytning till solöppna, varma sandmarker, torrängar och betesmarker, främst inom de artrika insektsordningarna Diptera (tvåvingar), Coleoptera (skalbaggar) och Hymenoptera-Aculeata (gaddsteklar). Bland dessa finns en lång rad ekologiskt krävande former med anpassning till solöppna, torra och varma väldränerade marker såsom sandfält, dyner, hedar, torrängar och stäpp.

Målet med inventeringen var i första hand att belägga arter med specifika ekologiska krav, särskilt solitärbin, men överhuvudtaget sådana som är upptagna på den svenska rödlistan (Gärdenfors 2005). Många insektsarter har minskat på senare år och påträffas numera endast på mer eller mindre exklusiva platser och lokaler med ännu bevarade ekologiska egenskaper. En del är upptagna på den svenska rödlistan över hotade djur- och växtarter, och deras närvaro signalerar därför ofta höga naturvärden och särskilda landskapskvalitéer. Genom att belägga förekomster av rödlistade arter inom området kan man dels visa på reella naturvärden, dels peka ut strukturella och ekologiska egenskaper av betydelse för den framtida områdesplaneringen.



Fig. 3. Brynmiljö med sydvända hed- och ängssluttningar öster om Liebacken. Foto: M. Sörensson 2007.

Huvuddelen av det dokumenterade materialet insamlades manuellt, medelst håv eller med bara händerna. Endast en mindre del insamlades med hjälp av olika typer av oriktade, passivt fångande fällor (fallfällor, färgskålar). Manuell insamling är den mest skonsamma metoden för insektspopulationer, eftersom vanligen endast en individ behöver insamlas för att säkerställa artidentifiering (om möjligt en hane). Metoden är för blombesökande insekter också den mest effektiva. Den är dock betydligt mer tids- och arbetskrävande.

Manuell insamling praktiserades bl.a. genom avsökning av blommor och blommande buskar och träd, avspaning av lämpliga markytor och markstrukturer såsom sandblottor,

gropar, hålor, vallar, sluttningar, bryn, gården, stigar, vägbankar osv, undersökning av växtrötter, spillning av häst, hund och vilt, undersidan av stenar, plankor och andra lösa föremål på marken, bogångar av kanin och andra däggdjur, död ved i soliga lägen mm mm.

Insekter avlivades medelst cyankalium eller förångad ättiketer i burkar eller provrör och togs hem till lab för preparering, montering och artidentifiering. Vid artbestämningen användes konventionell nord- och centraleuropeisk bestämningslitteratur och jämförelse med eget referensmaterial. I några knepigare fall konsulterades samlingarna på Zoologiska Muséet (entomologiska samlingarna) i Lund. Vägsteklar (Pompilidae) är bestämda av Johan Abenius, allt övrigt material av mig (MS), om inte annat anges, och det förvaras i min samling (coll. Sörensson) på Zoologihuset i Lund.

Nedan redovisas endast en del av det bestämda materialet, nämligen rödlistade arter, ekologiskt krävande arter, sällsynta arter och arter med inskränkt eller mycket fragmenterad utbredning. Triviala och i landet vitt utbredda arter och arter med vid ekologisk valens har oftast uteslutits ur denna redovisning.

Inventeringsperiod

Sommaren 2007 besöktes området sammanlagt 13 gånger under totalt 51 fälttimmar. Tiden i fält varierade från 1 timme till 8 timmar som längst. Målet var att optimera tiden för aktiv fångst i fält, men det gick inte att undvika att en mindre del av fälttiden gick åt till annat än rent fångstarbete (fällutsättning/-intagning, rekognocering etc). Efter fältsäsongens slut lades ungefär dubbla tiden på sortering, bestämning, preparering och rapportering av materialet.

Datum	Tid	Väderlek	Temperatur
14/4	kl 10-14	Sol, svag vind	+15-17 ⁰
17/4	kl 10-15	Sol, blåst	+10-12 ⁰
26/4	kl 0930-1230	Sol, svag vind	+20 ⁰
12/5	kl 14-18	Halvklart, måttlig vind	+14 ⁰
18/5	kl 14-18	Sol	+16 ⁰
26/5	kl 10-14	Mulet	+18 ⁰
11/6	kl 10-18	Sol, svag vind	+29 ⁰
30/6	kl 14-18	Mulet, blåsig	+17 ⁰
1/7	kl 12-15	Sol, lätt vind	+20 ⁰
29/7	kl 16-18	Mulet, duggregn	+17 ⁰
2/8	kl 1330-1730	Soldis, lätt vind	+19 ⁰
6/8	1130-1530	Sol, lätt vind	+25 ⁰
7/8	kl 18-19	Sol	+21 ⁰

Väder

Efter en mild, tidvis regnig och kort vinter stabiliserades under april ett högtryck över Sydsverige vilket medförde en lång, kontinuerlig period av värme och torka. Denna varade under en stor del av april och några dagar in i maj vilket medförde att våren kraftigt accelererade och blomningen av olika buskar och träd tidigarelades med upp till två-tre veckor. Vädret blev därefter ostadigare och kyligare med ihållande sydvästvindar och regnskurar avbrutna av dagar med uppehåll och temperaturer som enstaka gånger nådde 20 plusgrader. Torrare men fortfarande ganska kyligt väder präglade slutet av maj. I början av juni stabiliserades väderleken, och en två veckor lång värmebölja med begynnande torka slog till. Först kring midsommar bröts vädermönstret och en svalare och ostadigare period inträdde med de för svenska somrar typiska lågtrycken svepande in från Atlanten. Regn och skurar avlöstes av solglimtar och temperaturer kring +20 grader. Juli månad blev ovanligt blöt och kall med många heldagsregn och få soltimmar, och på flera håll slogs rekord i nederbörd med bl.a. lokala översvämningar som följd. Under augusti stabiliserades vädret, och månaden blev som helhet varm, solig och torr.

RESULTAT

Inventeringsarbetet resulterade totalt i 410 insamlade individer insekter, varav 166 solitärbin. Sammanlagt har minst 150 insektsarter identifierats inom ramen för detta arbete.

Trots den ojämna (delvis p.g.a. det myckna regnandet under juli) och långt ifrån heltäckande inventeringsinsatsen blev resultatet överraskande gott. Hela 66 arter solitära bin kunde bokföras, varav 13 (20%) är rödlistade (Gärdenfors 2005). Detta skall jämföras med den till ytan något mindre torrängen Kaninlandet vid Torna Hällestad med 45 solitärbin (där utelämnades dock några arter utan direkt anknytning till torrängen), varav 7 rödlistade arter (Sörensson 2000), och med det avsevärt större Hovdalafältet med 59 biarter, varav 6 rödlistade, samt med det mindre Möllerödsfältet med 37 arter varav 4 rödlistade (Sörensson 2007).

Anledningen till denna artrikedom är något oklar, men sannolikt spelar närheten till det synnerligen artrika Revingefältet (>100 arter solitärbin varav >27 rödlistade) en väsentlig roll i sammanhanget. Både Kaninlandet vid Torna Hällestad och Idala vid Veberöd ligger i utkanten eller strax utanför Revingefältet, och sannolikt äger ett utbyte av migrerande individer rum vilket över en följd av år kan nå avsevärda proportioner. Varken Kaninlandet eller Idala kan således betraktas som två geografiskt isolerade lokaler utan möjlighet till kolonisation/återkolonisation från angränsande artrika marker på Revingefältet och Vombsänkan.



Fig. 4. Gamla kyrkstigen sedd norrifrån (från villorna). Till höger ner mot skogskanten Liebacken. Denna urgamla väg har trampats av generationer veberödsbor och är av stort kulturhistoriskt värde. Men även solitära bin och andra insekter uppskattar den, och bygger sina bon i mittfältet eller längs kanterna. Man bör således av flera skäl **absolut undvika** att belägga stigen med krossten eller annat hårt material. Foto: M. Sörensson 2007.

En analys av antalet oligolektiska arter i förhållande till antalet polylektiska visar att en relativt hög andel (18 stycken = 28%) utgörs av oligolektiska arter. Av de oligolektiska arterna är 5 bundna till växtsläktet *Salix*, 4 till ärtväxter (Fabaceae), 6 till korgblommiga örter (Asteraceae), 1 till väddväxter (Dipsacaceae) och 2 till örtsläktet *Campanula* (klockor). Om man medräknar monkesolbi *Dufourea halictula*, som är oligolektisk på monke (*Jasione montana*) och som jag inte lyckades återfinna men som säkert finns kvar, tillkommer således även monke. Det är m.a.o. särskilt viktigt att vid Idala värna växter tillhörande någon av de nämnda familjerna/släkterna/arterna om man önskar vidmarkhålla en artrik bifauna.

Antalet arter boparasiter bland solitärbin (släkterna *Nomada* och *Sphecodes*) uppgår till 14 (= 21%). Sammantaget innebär det att ungefär hälften av bifaunan vid Idala är mer eller mindre hårt knuten till specifika näringsväxter eller värdarter medan hälften har ett bredare ekologiskt toleransspektrum.

Det totala antalet rödlistade insektsarter uppgår till 25, vilket får anses vara överraskande högt med tanke på den begränsade arealen. Förutom 13 rödlistade solitärbin noterades 5

rödlistade skalbaggar, 3 rödlistade vägsteklar, 3 rödlistade fjärilar samt 1 rödlistad blomfluga (se nedan). Samtliga rödlistade arter utom en (blomflugan *Criorhina ranunculi*) är bundna till öppna torrmarker av något slag, t.ex. blomrika torrängar eller öppna, glest bevuxna ängs- och sandmarker. Flertalet arter har en starkt begränsad utbredning i landet, ofta mer eller mindre kraftigt fragmenterad, och hotas idag av sådana markers arealmässiga minskande, t.ex. genom igenväxning, aktiv omföring till betesmark, beskogning, uppodling till åker, konstgödsling, insektsbekämpning etc, trender som är mycket påtagliga i jordbrukslandskapet i Skåne och andra håll i södra Sverige.

Nedan följer en kortfattad översikt över samtliga påträffade rödlistade arter med bifogade artkommentarer. Därtill presenteras ett urval arter som av en eller annan anledning också bör framhävas, men som inte förekommer på rödlistan. I Appendix 1 (se nedan) listas alla solitärbin som dokumenterades under inventeringen, samt arter från några andra utvalda insektsfamiljer. Det har varken varit möjligt eller ens befogat att presentera långa listor på triviala arter och deras förekomster inom området.

Rödlistade arter

Adscita statices^{NT} [metallvingesvärmare]

Många individer noterades fr.o.m. 30/6 i norra delen av området. De allra flesta observerades sittande i blommor av åkervädd som växte ute på de öppna ängsmarkerna och torrbackarna, eller längs stigar i brynmiljöer. Även noterad av Larsson (2006) i stort antal sommaren 2006.

En i Sverige och Norden vitt utbredd fjäril som på senare år, i takt med ängsmarkernas generella arealmässiga minskning, är på tillbakagång. Larvutveckling sker på syror (*Rumex spp.*).

Andrena apicata^{NT} [spetssandbi]

1 hona 17/4 på blommande gråvidebuskage längs den lilla bäcken i västligaste delen av tallskogen.

Arten är oligolektisk på *Salix*. Föredrar varma, torra biotoper på lätta jordar med rikedom på *Salix* i omgivningarna. Spetssandbiets situation i Sverige har beskrivits och diskuterats av L. Anders Nilsson (Nilsson 2006) i samband med förberedelserna för framtagandet av ett nationell åtgärdsprogram för denna och andra salixberoende solitärbiarter. För närvarande är

ca 25 aktuella svenska lokaler kända varav alla utom någon enstaka finns i Skåne. I Skåne är arten mycket lokal men uppenbarligen spridd i landskapets västra, nordvästra, centrala och östra delar. Starka populationer finns bl.a. i Vombsänkan och i Åhustrakten. Troligen finns ett visst mörkertal och arten kan förväntas dyka upp på fler lokaler i framtiden.



Fig. 5. Blommande gråvide i april, primär pollenkälla för det rödlistade spetsandbi *Andrena apicata*^{NT} samt många andra vårtidiga biarter, t.ex. vårsidenbi *Colletes cunicularius*, vårsandbi *Andrena vaga* och sälgsandbi *A. praecox*.. Ett otal fjärilar och tvåvingar besökte också busken. Den täta granskogen i bakgrunden bör tas bort, liksom en del av björkskogen. Det raka dräneringsdiket bakom Boel bör grundas upp och återfå ett meandrande lopp. Foto: M. Sörensson 2007.

Andrena hattorfiana^{VU} [vädssandbi]

1 pollensamlende hona 1/7 observerad (ej insamlad) i blommor av *Knautia* uppe på 'hyllan' nära villorna. På denna yta är beståndet av åkervädd ganska rikt med flera hundra blomhuvuden, och det kan utan tvekan bära en mindre population av vädssandbi. Dock sågs inga fler individer utöver denna.

Vädssandbiet är en stor, parant art som är oligolektisk på väddväxter. Den trivs på blomrika ängsmarker, vägrenar, backar mm och tolererar igenväxning till en viss gräns. Arten ingår i ett nationellt åtgärdsprogram för 'vildbin på ängsmark'. Den förekommer spritt men lokalt i

södra Sverige upp till Närke, Dalsland och Värmland. Arten har gått tillbaka i takt med ängsmarkernas arealmässiga minskande. I Skåne lokal men fortfarande tämligen spridd.

Andrena labiata^{NT} [**blodsandbi**]

1 hona 18/5 samlandes pollen på sommargyllen på torräng nära villorna i norra delen; 1 hona 18/5 observerad (ej tagen) längre österut på gråfibbla i soligt backbryn med glest bevuxna torrmarksfläckar.

Denna polylektiska art trivs på lågvuxen, solöppen ängsmark på sand och grus där den besöker olika slags blommor. Nuvarande utbredning koncentrerad till de sydöstra och östra delarna av Götaland och Svealand, dock med stora luckor. I Skåne mycket lokal och huvudsakligen i de östra delarna.

Arachnospila abnormis^{NT} [**finmovägstekel**]

2 honor 2/8 (det. Abenius) springande på hedartade fläckar av öppen eller glest bevuxen sand på Liebacken och i dess omgivningar i norra delen av området.

Denna i Sverige vitt utbredda men numera ganska ovanliga vägstekel förekommer typiskt på slitna, glest bevuxna ytor med finare fraktioner av sand, gärna i talldominerade områden, där den jagar spindlar som byte för avkomman. I Skåne numera sällsynt med ett fåtal aktuella lokaler. Senast vid Revinge år 2000, samt vid Höör 1951 (J. Abenius pers. medd.). I Skåne har arten troligtvis hämmats starkt av den accelererande igenväxningen och av moig-sandiga sidomarkers areella minskning.

Colletes fodiens^{NT} [**hedsidenbi**]

1 hane 2/8 i blommor av renfana på litet bestånd i kanten av villaområdet i norra delen.

Hedsidenbi samlar bara pollen från korgblommiga örter, bland annat hedblomster, och är en karaktärsart för hed- och sandmarker där hedblomster är beståndsbildande. Den träffas dock regelbundet även på andra compositar. Arten har i Sverige en utpräglad sydlig utbredning och finns idag kvar på torrmarker framför allt i Skåne, Blekinge och Öland. I Skåne är den ännu relativt frekvent i de södra och östra delarnas sandområden.

Criorhina ranunculi^{NT} [**humlelik pälsblomfluga**]

1 ex 17/4 observerades i soligt väder sittandes på blommor av gråvide en bit in i ett buskage i den västligaste delen nära bäcken i tallskogen. Tyvärr misslyckades fångstförsöket. Vid tillfället svärmade runt samma buskage ca 15 arter blomflugor, ca 10 arter solitärbin samt en mängd andra insekter.

Denna stora, svartpälsade och rödstjärtade blomfluga är sällsynt men möjligen på spridning. I Sverige mycket lokalt förekommande i Sk, Sm, Sö och Up. Den vuxna flugan är vårtidig och flyger från början av april. Den träffas typiskt på blommande *Salix* och på buskage av slån i solöppna brynmiljöer, senare även på andra blommande buskar och örter. Larven utvecklas troligen i murken ved av asp, sannolikt även i andra trädslag.

Cryptocephalus sericeus^{NT} [**smaragdfallbagge**]

1 ex 11/6 i blomma av trift, senare vid flera tillfällen observerad i blommor av åkervädd och flockfibbla, bl.a. 2/8.

Denna grönglänsande bladbagge är en utpräglad högsommarart som typiskt kan ses sittandes i olika slags ängsblommor av passande storlek. Larven utvecklas troligen i korgblommiga örter. Arten är inte vanlig men uppträder i Skåne regelbundet och spritt på passande ställen, särskilt örtrika torrängar och i torra, varma skogsbryn på sandiga marker. I kusttrakter i de sydligaste landskapen, mer sparsamt i de inre delarna. Utbredd norrut till Uppland, men med gles och fragmenterad utbredning.

Dasypoda hirtipes^{NT} [**fibblebyxbi**]

1 hane 30/6 i nyligen utslagen flockfibbleblomma. Vid besök 2/8 observerades många individer i de ganska stora bestånden av flockfibbla i den norra delen, och uppenbarligen finns en ganska stor och stabil population i området.

Detta praktfulla, charmiga bi är hårt bundet till fibblor vars pollen larverna föds upp på. Fibblebyxbiet förekommer bara på blomrika torrmarker och har idag, trots en ganska vid utbredning från Skåne till Dalarna, troligen sin utbredningstyngdpunkt i Skåne (särskilt i östra delen) där den fortfarande lokalt kan vara frekvent.



Fig. 6. Hane av fibblebyxbi *Dasypoda hirtipes*^{NT} på flockfibbla på Liebacken. Den stora resursen av flockfibbla (*Hieracium umbellatum*) kring Liebacken är mycket värdefull för fibblebyxbiet och många andra ovanliga insektsarter. Foto: M. Sörensson 2007.

Halictus confusus^{NT} [**sandbandbi**]

3 honor 18/5 i blommor av gråfibbla och flygande/sittande på den glest bevuxna sandmarken på Liebacken.

Denna polylektiska art är bunden till öppna, solexponerade sand- och tormarker. Spridd men mycket glest och lokalt förekommande i Sydsverige, mest i kusttrakter. I Skåne är arten relativt utbredd i Vombsänkan och på Ostskånes sandfält.

Harpalus anxius^{NT} [**smal frölöpare**]

1 ex 17/4 vid växtrötter på glest bevuxen hedmark vid Liebacken, även senare observerad på liknande sätt på flera ställen på och nära Liebacken.

Denna mellanstora, jämnsnala och matt svarta jordlöpare är tämligen hårt knuten till borsttåtelhed och andra tidiga successionsfaser med glest och lågt fältskikt på sandmarker.

Den uppträder vanligen på 'finare' sandmarkslokaler i södra Sverige och kan där lokalt vara ganska talrik, bland annat i Skåne. Eftersom borsttåtelhedar, glest bevuxna inlandsdyner och betade torrängar minskar är arten rödlistad (Gärdenfors 2005).

Labidostomis longimana^{NT} [Chrysomelidae - bladbaggar]

1 ex 11/6 på lusern på de öppna ängspartierna runt Liebacken, därefter regelbundet iakttagen i området.

En på passande lokaler - örtrika torrängar, gamla tåkter, torra brynmiljöer etc - ganska vanlig art. I Skåne spridd, särskilt i kusttrakter och på inlandets sandmarker. Larven utvecklas på ärtväxter.



Fig. 7. Hanen av bladbaggen *Labidostomis longimana*^{NT} är spektakulär med sina förlängda framben. Arten är bunden till ärtväxter. Foto: M. Sörensson 2007.

Lasioglossum aeratum^{NT} [guldsmalbi]

1 hona 7/8 i gulskål placerad på glest bevuxen, hedartad torrmarksfläck vid Liebacken. Arten noterades även av Larsson (2006).

En mycket lokalt och generellt sällsynt förekommande, polylektisk art, på senare år känd från Sk, Sm, Öl, Go och Ög. Den uppträder främst på varma, solöppna sandmarker och torrängar och är utpräglad 'sydöstlig' i sin svenska utbredning.

Lasioglossum brevicorne^{VU} [stäppsmalbi]

1 hona 12/5 i gråfibblor i den solvända, sparsamt bevuxna sandsluttningen på Liebacken i norra delen av området.

Denna polylektiska art uppträder mycket lokalt i några landskap (Sk, Bl, Öl, Go) i sydöstra Sverige. Antalet nutida lokaler är få. I Skåne främst känd från Vombsänkan och de inre sandmarkerna i södra delarna, där den uppträder på sandiga trädor, sandhedar och torrängar, gärna just i fibblor.

Lasioglossum sabulosum^{DD} [grussmalbi]

2 honor 18/5 i blommor av gråfibbla som växte i stor myckenhet i den solvända sluttningen av Liebacken i norra delen; 1 hona 26/5 i fallfälla på samma yta som föregående; 1 hona 29/7 på ängsblommor i Liebackens omgivning.

Arten är relativt sent påvisad som svensk, och är ännu så länge känd bara från ett fåtal lokaler i Skåne, Blekinge och Värmland. I Skåne finns dokumentation från hässleholmstrakten, kristianstadtrakten och Revingefältet. Grussmalbi är, som namnet antyder, inte bundet till sand utan har ett ganska brett toleransspektrum vad underlaget angår. Sand, sandblandat grus, sandig morän etc duger, men läget skall vara varmt, solöppet, t.ex. trädor, fält, torrbackar. Möjligen är arten en sen inkomling i Sverige, eftersom artonhundratalsfynd tycks saknas. Arten är polylektisk.

Meligethes lugubris^{DD} [Nitidulidae - glansbaggar]

1 hona 2/8 vid håvning på torrmarksfläckar med monke och timjan vid Liebacken i norra delen.

Arten utvecklas på timjan (*Thymus serpyllum*) och verkar främst förekomma på torrmarker och i torra brynmiljöer med etablerade timjanfält. Möjligen är arten betesgynnad. En dåligt känd art med mycket få moderna fynd och starkt sydöstligt betonad utbredning. Tidigare bara känd från Öland, en äldre lokal i Kalmar län samt en lokal vid Bråviken i Östergötland (Wanntorp in litt.). **Ny för Skåne!** Även i övriga Norden med fåtaliga sentida fynd. På grund av att den förmodligen är svårsamlad finns troligen ett visst mörkertal för arten.

Nemophora metallica^{VU} [åkerväddantennmal]

Från och med 1/7 observerad ganska rikligt i blommor av åkervädd på de öppna ängsmarkerna i den norra delen av området. Antalet individer var dock generellt mindre än vad Larsson (2006) rapporterade från sitt besök föregående sommar.

Arten uppvisar en kraftigt fragmenterad utbredning i Sydsverige (Sk, Bl, Öl, Kalmar län, Ög och Bo) vilket accentuerats av den samtidiga minskningen av ängsmarker, bl.a. ytor med större bestånd av åkervädd. Larvutveckling sker i åkerväddens blomhuvud.

Panurgus banksianus^{VU} [storfibblebi]

1 hane 11/6 i rotfibbla som växte i nordvänt tallbryn nedanför den sandiga Liebacken, samt flera exemplar observerade (även en individ ovanför Liebacken); 3 hanar, 1 hona i gulskål på mycket gles- och kortvuxen sandig fläck vid en stigmorsning nära Liebacken; 1 hane i flockfibbla på blomrik äng ovanför Liebacken nära villatomterna. Tycks ha en stabil population i området.

Utbredd men mycket lokalt förekommande i sydligaste Sverige, norrut nående Bohuslän och Östergötland och med isolerade förekomster i Värmland. Sandfält, torrängar, sandiga blomrika trädor och torra blomrika bryn, där dess näringsväxter - fibblor - växer utgör artens främsta habitat. I Skåne främst förekommande i Vombsänkan men även lokalt i norra och östra delarnas sandiga områden.



Fig. 8. Storfibblebi *Panurgus banksianus*^{VU} på väg till nattvila i en rotfibbla nedanför Liebacken. Det är en sällsynt och mycket lokal art som är helt beroende av en rik tillgång på fibblor på torra, soliga marker. Foto: M. Sörensson.

Panurgus calcaratus^{NT} [småfibblebi]

1 hane 29/7 i flockfibbleblomma i större flockfibblebestånd vid Liebacken. Trots ivrigt letande kunde inte fler individer uppbringas.

Även småfibblebi är en på fibblor oligolektiskt förekommande art. Dess aktivitetsperiod sammanfaller med flockfibblans blomningsperiod, och flockfibbla torde därför vara artens kanske viktigaste pollenresurs. Den svenska utbredningen är sydöstlig men med enstaka förekomster bl.a. i Värmland och Bohuslän. Många förekomster ligger i kustnära trakter och vid havet. I Skåne verkar arten vara mer östligt betonad i sin utbredning än storfibblebi, men är sedan tidigare även känd från Revingefältet och Vombsänkan.

Priocnemis agilis^{EN} [ängsvägstekel]

1 hane 7/8 (det. Abenius) i vitskålar placerade på öppna torrmarksfläckar och torrängspartier på och runt Liebacken i områdets norra del.

Enligt J. Abenius (in litt.) finns sentida fynd bara från Skåne (ca 4 lokaler) och Öland (1 lokal). Tidigare utbredd norrut till Vänern och Mälaren. I Skåne torde ängsvägstekel fortfarande vara förhållandevis utbredd om än mycket lokalt förekommande. Dess habitat utgörs av ängsbackar, blomrika bryn och vägkanter i solvarma lägen. Arten tycks aldrig uppträda i större antal utan populationerna verkar vara relativt individfattiga jämfört med andra vägstekelarter (MS pers. obs.). Ängsvägstekelns byte består av större spindlar som den förlamar.

Priocnemis coriacea^{NT} [mindre vårvägstekel]

1 hona 26/4 (det. Abenius) springande på den sydvända sandiga sluttningen av Liebacken.

Sentida fynd av mindre vårvägstekel finns endast från Skåne (ca 7 lokaler) och en lokal vid Mälaren i Södermanland (Abenius in litt.). I övrigt äldre, spridda fynduppgifter från Halland, Småland, Närke och Uppland. Mindre vårvägstekel är en utpräglad brynnart som jagar sitt byte av spindlar i soliga brynmiljöer gränsande till varma torrmarker. I Skåne är arten glest förekommande men ännu ganska spridd.

Sphecodes puncticeps^{NT} [punktblodbi]

1f 18/5 flygande över solvarm sandsluttning med gråfibblor.

Punktblodbi är ett sällsynt och mycket lokalt litet blodbi som uppges boparasitera smalbin, bl.a. *Lasioglossum villosulum* och *L. brevicorne*. Båda dessa finns på lokalen vid Idala. Gamla fynd av punktblodbi finns från ett antal spridda landskap (Sk-Vr), men i sen tid har det endast belagts från några lokaler i Skåne och på Gotland (Cederberg opubl. katalog). I Skåne finns nya fynd från bl.a. Ilstorp, Hovdalafältet och Åsumfältet (Sörensson 2006; pers.obs.).

Sphcodes reticulatus^{NT} [nätblodbi]

1f 2/8 flygande och i småblommor på glest bevuxna sandfläckar med bl.a. monke; 1m 1f 6/8 flygande över sydvänd, solvarm sandsluttning på torrbacke.

Nätblodbi är en utpräglad torrmarksart med glesa förekomster på varma, sandiga lokaler i sydligaste Sverige. Arten boparasiterar åssandbi *Andrena barbilabris*, en art som finns spridd över Skånes sandområden. Nätblodbi har en utpräglad sydöstlig utbredning i vårt land. Arten är sedan gammalt känd från Sk-Ög men är på senare år bara påträffad i de sydöstligaste landskapen. I Skåne är arten bl.a. känd från Kaninlandet vid Torna Hällestad och från Hovdalafältet (Sörensson 2000, 2006), samt från spridda lokaler i östra delarna (pers. obs.).

Strophosoma faber^{VU} [Curculionidae - vivlar]

1 ex 11/6 vid håvning på torrmarksfläckar längs soligt tallbryn runt Liebacken; 2 exx 11/6 i fallfällor på den sandiga Liebacken; enstaka individer observerade senare inom samma område. Även noterad av Andersson (2007).

En ovanlig och numera alltmer sällan observerad art med moderna förekomster endast i Skåne, där den lokalt kan vara ganska frekvent, och Halland. Äldre fynd är kända från Småland, Bohuslän, Västergötland och Närke. Tycks ha en västlig utbredningstyp och är inte känd från sydöstra Sveriges värmeområden. Bunden till örtrika, sandiga trädor, sandfält, sandiga torrängar etc där dess näringsväxter, olika korgblommiga släkten (*Anthemis*, *Artemisia* mm.) växer. Missgynnad av senare tiders arealminskning av dessa marktyper och miljöer, kanske även av trädesbrukets starka tillbakagång i torra trakter.

Zygaena lonicerae^{NT} [bredbrämad bastardsvärmare]

Från och med 30/6 fåtaligt observerad på ängsblommor i norra delen av området, framför allt i blommor av åkervädd (se omslagsbild). Även noterad av Larsson (2006).

Arten når norrut till Jämtland. Den har minskat i takt med ängarnas arealmässiga tillbakagång. Larvutvecklingen sker på ärtväxter (*Lotus* m.fl.).

ÅGP-arter

Inom området dokumenterades två arter som omfattas av nationella åtgärdsprogram (ÅGP). De är följande:

Andrena apicata^{NT} — Åtgärdsprogram för solitärbin på *Salix*.

Andrena hattorfiana^{VU} — Åtgärdsprogram för vildbin på ängsmark.



Fig. 9. Sandigt parti av Gamla kyrkstigen (fonden) nedanför Liebacken med gles, hedartad vegetation. Troligt boområde för storfibblebi *Panurgus banksianus*^{VU}. Därtill sågs talrika andra solitärbin, vägsteklar, jordlöpare mm. Glest bevuxna sandblottor är värdefulla biotoper. Foto: M. Sörensson 2007.

Övriga arter

Bombus jonellus [Ljunghumla]

1 m 29/7 på väddklint på ängsmark i norra delen.

Ljunghumlan är en nord- och mellaneuropeisk art med i Sverige vid utbredning. I Skåne är den dock ovanlig, särskilt i de södra delarna, och den har t.ex. i Vombsänkan inte setts på många år. I nyare tid dokumenterad åtminstone från falsterbohalvön (L. Anders Nilsson pers. medd.).

Chrysotoxum vernale Loew [Syrphidae - blomflugor]

1 hona 18/5 flygande över den varma sanden på Liebackens solvända, glestbevuxna sluttning.

Denna paranta blomfluga är starkt bunden till varma sandmarker och torrbackar där larven utvecklas i anslutning till myrbon med odlingar av rotbladlöss. I Sverige med en tydligt sydöstlig utbredningsbild. Sentida fynd är kända från Skåne, Småland, Öland, Gotland och Uppland (Bartsch opubl. katalog), men i äldre tider har den haft en större utbredning. Många förekomster ligger i kustnära trakter. I Skåne ligger utbredningstyngdpunkten i östra delen, där den lokalt inte är ovanlig. I övrigt huvudsakligen känd från Vombsänkans sandmarker.

Cylindromyia auriceps (Meigen) [Tachinidae - parasitflugor]

1 hane 1/7 2007 i blommor på torr ängsmark i norra delen av området.

En relativt ovanlig art med i Sverige sydöstlig utbredning och ganska få sentida fyndlokaler. Känd från Sk, Sm, Ög, Öl och Go. I Skåne på senare tid bara funnen i Vombsänkan och Revingeområdet, och förekomsten vid Idala ansluter säkert till dem.

Gonia distinguenda Hert. [Tachinidae - parasitflugor]

1 hane 12/5 i solskenet bland gråfibbla och andra örter på sandig torrbacke (Liebacken).

Enligt C. Bergström (in litt.) är arten tidigare inte anmäld från Sverige (och Norden). Förekomsterna är ännu så länge få och lokaliserade till Skåne och Småland (C. Bergström, opubl. katalog). Den liknar mycket vanligare *Gonia*-arter, vilket gör att man kan misstänka ett visst mörkertal. Verkar huvudsakligen uppträda på öppna, soliga, sandiga torrmarker.

Hispa atra L. [Chrysomelidae - bladbaggar]

1 ex 6/8 vid hävning på torräng nära villorna. Även dokumenterad av Andersson (2007).

En ganska ovanlig bladbagge med lokala svenska förekomster endast i Skåne, dels på sandmarker längs kusterna, dels på sandfält och torrbackar i inlandet. Larven minerar i blad av olika gräsarter.

Mordellistena connata Erm. [Mordellidae - tornbaggar]

1 hane 18/5, 3 hanar, 4 honor 11/6, dels i fallfällor, dels vid hävning på sandig, lågvuxen, blomrik torrbacke (Liebacken).

En dåligt känd art som p.g.a. sin stora likhet med närstående, vanligare arter troligen förbisetts. I Vombsänkan i Skåne är arten inte ovanlig. Arten är bunden till blomrika, öppna soliga sandmarker. Larven minerar sannolikt i korgblommiga örter.

Myopa strandi Duda [Conopidae - stekelflugor]

1 hane 14/4 och 1 hona 17/4 på blommande *Salix* vid bäcken i områdets västra del. Vid båda tillfällena förekom även den närstående arten *Myopa vicaria*, samt vid endera tillfällena de vanligare *M. tessellatipennis* och *M. buccata*.

En sällsynt art som än så länge bara är känd från Skåne (Revingefältet och Hovdalafältet). Möjligen en art som invandrat i sen tid (1900-tal?). *Myopa*-arternas larver utvecklas som boparasiter hos solitära bin och andra gaddsteklar och påverkas därför av svängningar i värdpopulationerna.

Paykullia maculata (Fallén) [Rhinophoridae - gråsuggestflugor]

1 hona 30/6 2007 på rik bladvegetation runt en liten bäck i mellersta delen av tallskogsområdet.

En sällsynt syd- och mellansvensk art med få sentida fynd i Sverige. I Skåne i sen tid endast dokumenterad från Kullaberg (coll. ZML). Enligt Hedström (1988) kläckt ur gran med långhorningslarv, men möjligen var detta en ren tillfällighet.

Pamponerus germanicus (L.) [Asilidae - rovflugor]

1 hane 18/5 sittande på solöppen torrmarksfläck i sydvänt bryn av björk på torrbacke.

Denna pampiga och vackra rovfluga är en utpräglad torrmarksart med särskild preferens för äldre, stabiliserade dynmiljöer där den jagar större insekter som byte. Mycket lokalt förekommande i södra och östra Sverige och med splittrad utbredning. På Skånes sandmarker dock regelbunden och lokalt ej ovanlig.

Platycheirus discimanus Loew [Syrphidae - blomflugor]

1 hane, 1 hona 17/4 på blommande *Salix* som växte i täta buskage längs med bäck i tallskogen i områdets västra del.

Larven är bladlusätare. Denna lilla vårtidiga art har tidigare ansetts som en stor sällsynthet men har möjligen ökat på senare år då nya fynd gjorts, bl.a. på flera lokaler i Skåne samt i Uppland.

Psylliodes cucullata (Ill.) [Chrysomelidae - bladbaggar]

1 hane 11/6 vid håvning på blomrika, sandiga torrbackar i norra delen av området.

Denna lilla jordloppa lever på åkerspergel (*Spergula arvensis*), en ettårig kulturföljare på störda torrmarker. Den i Skåne förr (1970-talet) inte särskilt ovanliga jordloppan (MS pers. obs.) har blivit sällsyntare på senare år, vilket troligen hänger samman med att jordloppans habitat - ytstörda sand- och torrmarker där värdväxten trivs - minskat i areal. Den är sedan gammalt känd från Revingefältet, och där förekommer den fortfarande vilket sentida fynd vid Silvåkra visar (Alan Dufberg pers. medd.).

Tolmerus cingulatus (F.) [Asilidae - rovflugor]

1 hane 2/8 på örtrik, solvarm torrbacke, 1 hane 1 hona 7/8 i vitskålar utplacerade på hedartade torrmarksfläckar på och runt Liebacken.

En på torra ängsmarker, sandiga backar och i varma brynmiljöer förekommande art med i huvudsak sydöstlig utbredning i landet. Känd från Sk, Bl, Sm, Öl, Go, Sö och Up, men sentida fynd finns huvudsakligen från Skåne och Öland. I Skåne finns färskare fynd från flera lokaler på sandmarkerna i den östra delen, och arten torde lokalt inte vara ovanlig i den delen av landskapet (Sörensson pers. obs.). Även från Revingefältet (Torna Hällestad) finns färsk dokumentation. Arten verkar jaga insekter främst på lägre eller marknära nivåer.

Ej återfunna arter

Dufourea halictula^{VU} [monkesolbi]

Ej dokumenterad vid denna inventering.

Trots intensivt letande, såväl manuellt som med färgskålar och fällor, lyckades det mig inte att belägga detta lilla på monke oligolektiska bi som Larsson (2006) fann i juli 2006 (2 honor). Denna negativa iakttagelse är så mycket mer anmärkningsvärd, eftersom förutsättningarna tycktes idealiska, med en oerhörd rikedom på monke och god tillgång på glest bevuxna torrmarksfläckar med fördelaktig exponering. En möjlig förklaring till frånvaron kan vara att arten påverkades negativt av det svala, ostadiga väder som rådde i princip hela juli månad och som producerade rekordmängder av regn. Mina få besök under denna för biet normalt aktiva period (11/6, 30/6-1/7 och 29/7) kan av en slump ha råkat inträffa vid tidpunkter då förhållandena var särskilt ogynnsamma för monkesolbiet.

PROBLEM & ÅTGÄRDSFÖRSLAG

Felaktig vägkantsslåtter

Ett stort och återkommande problem som i allra högsta grad påverkar det reella utfallet av naturvårdsåtgärder är den vägkantsslåtter som på senare år eskalerat och nu genomförs i industriell skala och enligt en 'löpande band-princip' runt om i Skåne. Vägkanterna, dess mark och rika flora, hör generellt till de allra mest tillgängliga och samtidigt värdefulla småbiotoperna i landskapet. Olika undersökningar i sen tid har också visat att vägkanternas

flora kan härbärgera en betydande andel av populationerna av vissa hotade och rödlistade arter. Ett exempel är väddsandbi *Andrena hattorfiana*^{VU}, ett stort solitärbi som i Skåne är helt beroende av åkervädd (*Knautia arvensis*) och som därför minskat i takt med åkerväddens lokala tillbakagång. Detta bi är f.n. föremål för ett nationellt åtgärdsprogram (ÅGP) vars syfte är att förbättra förutsättningarna för dess näringsväxt åkervädd. Väggkantsslåtter är alltså helt och hållet kontraproduktivt i sammanhanget.



Fig. 10. Väggen med den 1:e juli genomförd väggkantsslåtter längs Dörrödsvägen (västkanten av Liebacken). Slåttern har reducerat beståndet av blommande åkervädd med ungefär hälften, vilket naturligtvis har omedelbara negativa effekter på bl.a. ÅGP-arten väddsandbi *Andrena hattorfiana*^{VU} som är helt beroende av väddpollen. Därtill minskar reproduktionen av åkervädd. Foto: M. Sörensson 1/7 2007.

Tidig och felaktig väggkantsslåtter är ett effektivt sätt att begränsa reproduktionen av väggkantsväxter, t.ex. åkervädd. Om man, som i fallet vid Idala, slår väggkanterna i början av juli innebär det att många åkerväddindivider aldrig eller i ringa omfattning hinner sätta frö. Detta är till men för väddsandbiet och många andra blombesökande insekter, t.ex. den hotade åkerväddantennmalen *Nemophora metallica*^{VU} och flera arter hotade bastardsvärmare (*Zygaena* spp.).

Lunds kommun bör genomföra en genomgripande inventering av faunistiskt och floristiskt värdefulla väggkantsavsnitt inom kommunen (det finns massor!). Dessa bör helt eller till

största delen undantas från slåtter under växtsäsongen, särskilt perioden 15/5 – 15/9. Före och efter går det i regel bra att slåttä även på dessa sträckor. Men redan nu bör alla vägvägnitt med bestånd av åkervädd, väddkling, blålockor, monke, sandvita och andra för många hotade insekter viktiga örter undantas från slåtter.

Tallskogen

Tallskogen med dess triviala, starkt beskuggade marpartier bör öppnas upp och partiellt tas bort. Målet bör vara att utvidga och nyskapa solöppna, sandiga ytor med inslag av sandblottor, torräng, hedartade partier och örtrika bryn. Ett savannliknande, oregelbundet landskap med större och mindre trädgrupper och gamla trädolitärer av tall, på flankerna med vindskyddande ridåer och brynmiljöer bör vara målet.

Lågor, vedbitar och stubbar

När tallskogen glesas ut är det viktigt att den huggna veden (fällda stammar, lågor, grenbitar etc) sparas och placeras ut på solbelysta ställen i brynen, till gagn för den fauna av vedlevande organismer (svampar, insekter mm) som är beroende av död ved.

Ekskogen

Ekskogen inom området är mycket värdefull för många organismer beroende av ek och bör sparas och bevaras för framtiden.

Liebacken och dess omgivning

Liebacken och dess omgivning får inte fortsätta att växa igen mer. Samtidigt är det trevligt och för många insekter ytterst värdefullt med den fantastiska floran och örtrikedomen på de markpartier som kommit in i den älskliga fasen. På sikt bör, om möjligt, dessa blomrika ängar sparas, kanske även utvidgas på bekostnad av uppväxande sly.

Sen slåtter i september uppe på 'hyllan' närmast villorna rekommenderas. Då har flertalet solitära bin och andra blombesökande insekter flugit över, och samtidigt har floran hunnit sätta värdefullt frö. Förmodligen bör slåtter inte genomföras varje år utan bara vart annat eller vart tredje.

Den sandiga, glest bevuxna nedre delen av Liebacken (och intilliggande partier), de sandiga stigarna, sandblottorna mm, bör på sikt utvidgas söderut när tallskogen tas bort eller glesas ut.



Fig. 11. Liebackens nedre, sandiga och glest bevuxna partier i väster en majdag när gråfibblorna blommar maximalt. Denna del är extremt exponerad och solvarm, och mängder av solitära bin, gaddsteklar, svävflugor, rovflugor, skalbaggar mm har sin tillflyktsort där. Foto: M. Sörensson 2007.

Områdets viktiga örter

Åkervädd (*Knautia arvensis*) bör utses som områdets 'signalart'. ÅGP-arten väddsandbi *Andrena hattorfiana* är helt knuten till denna växt, liksom den hotade väddantennmal *Nemophora metallica*. Om åkervädd gynnas är det troligt att många andra ängsväxter viktiga för insektsfaunan också gynnas. Sen slåtter (september) påbjudes.

Övriga för området särskilt viktiga örter är:

- monke
- flockfibbla
- gråfibbla
- blålocksarterna
- väddkrint
- alla ärtväxter



Fig. 12. Gökbi *Nomada flavopicta* i blomma av flockfibbla (*Hieracium umbellatum*). Detta gökbi lever som boparasit hos lusernbi *Melitta leporina*, en ganska ovanlig art som har en god population kring Liebacken. Flockfibblorna uppe på 'hyllan' nedom villorna hör till områdets viktigaste örter för insektsfaunan. Många olika arter fjärilar, tvåvingar, solitärbin och skalbaggar besöker dem regelbundet, och en del av dessa lever av dess pollen eller dess gröna delar. Foto: M. Sörensson 2007.

Bäckdråget och 'raka diket'

Den speciella miljön i och runt bäcken, samt i angränsande fukthålor och fuktmarker bör bevaras. Det gäller särskilt också alla videbuskar.

Det djupa, raka dräneringsdiket, som skär igenom västra delområdet i öst-västlig riktning, skulle med fördel kunna få återgå till ett meandrande, grundare lopp. Det skulle bredda våtmarksområdet med positiva effekter på fauna och flora som följd. Gran- och tallplanteringarna i anslutning till diket bör tas bort helt.

Resursen av *Salix* (säl, vide)

För insekterna har växtsläktet *Salix* (vide, säl) sitt kanske största värde under våren då den blommar. Det finns ganska gott om vide och säl inom strövområdet. Bland annat växer viden rikligt runt den lilla bäcken som genomkorsar området i öst-västlig riktning. Många bin, fjärilar, skalbaggar, tvåvingar m.fl. är beroende av dess pollen och nektar, särskilt under

tider när inga andra motsvarande resurser finns på annat håll. Av särskild vikt är salixpollen för de oligolektiska bin som enbart samlar pollen från *Salix* (som föda åt larverna). I denna grupp ingår flera rödlistade arter och arter föremål för nationella åtgärdsprogram (ÅGP), t.ex. spetsandbi *Andrena apicata*^{NT}.

På grund av den uppväxande tallskogen och avståndet till bältet med vide är idag salixresursen rumsligt avskild från de öppna sandiga backarna i norra delen där bina gräver sina markbon och bogångar åt larverna. Man kan därför anta att bina har vissa svårigheter med att nå resursen, och att de kanske även löper större risker att tas av predatorer (småfåglar) p.g.a. längre exponering. Det vore därför önskvärt att (1) utöka resursen av *Salix* inom området, och att (2) ta bort en större del av den skymmande, avskärmande barrskogen. Effekten av detta skulle dels bli en utökad pollenresurs, dels utökad areal av potentiella sanddytor för grävande av markbon, samt bättre kommunikationsmöjligheter mellan forageringsställen och boområden.

Tack

Per Blomberg tog initiativ till inventeringen och var behjälplig på olika sätt, Johan Abenius bestämde och kommenterade materialet av vägsteklar, Roy Danielsson gav mig godhetsfullt tillfälle att studera Zoologiska Muséet i Lunds insektssamlingar, Alan Dufberg och Hans-Erik Wanntorp informerade om skalbaggsfynd, Christer Bergström informerade om några parasitflugor och lät mig ta del av hans opublicerade landskapskatalog, L. Anders Nilsson och Hans Bartsch försåg mig med opublicerade uppgifter om resp. solitära bin och blomflugor, och Björn Cederberg gav tillstånd till att citera från hans opublicerade landskapskatalog över solitärbin. Till alla ett varmt tack!

Litteratur

- Andersson, H. 2007. Inventering av vedlevande skalbaggar i lövskog samt på torr gräsmark i Idala, Lunds kommun 2006. Calluna, Linköping.
- Hedström, L. 1988. Svenska insektsfynd - rapport 4. – Entomologisk Tidskrift 109:139-149.
- Larsson, K. 2006. Idala strövområde. Översiktlig inventering av gaddsteklar och fjärilar. ALLMA Natur och Kultur & Park- och Naturkontoret, Lund.
- Nilsson, L. A. 2006. Spetssandbi *Andrena apicata* Smith och andra rödlistade sandbin beroende av säl- och videblommor (*Salix*) i Sverige. Rapport till länsstyrelsen i Kalmar län. EkoBi Natur, Uppsala.
- Sörensson, M. 2000. Insektsinventering av 'Kaninlandet' 1999. Lunds kommun, Lund.
- Sörensson, M. 2006. Solitära bin och andra insekter på Hovdala- och Möllerödsfältet vid Hässleholm sommaren 2006. Lund. [pdf]

APPENDIX 1.

Sammanställning över solitära bin och några specifika insektsfamiljer dokumenterade under inventering sommaren 2007 vid Liebacken och Idala strövområde, Veberöd, Lunds kommun. Arterna listas i alfabetisk ordning. Nomenklaturen följer gängse moderna kataloger. Hotkategorier enligt Gärdenfors (2005). Utbredningen för solitärbin anges endast med sentida fynd (<25 år) enligt Cederberg (opubl. katalog). m = hane; f = hona; O = oligolektisk; P = polylektisk.

Artnamn	Rödlista	Utbredning	Näringsstrategi
SOLITÄRA BIN (HYMENOPTERA: Apoidea)			
<i>Andrena albofasciata</i> Thomson	-	Sk, Bl, Sm, Öl	O - Fabaceae
<i>Andrena apicata</i> Smith	NT	Sk, Öl	O - Salix
<i>Andrena barbilabris</i> (Kirby)	-	Sk-Ly	P
<i>Andrena bicolor</i> F.	-	Sk-Dr	P
<i>Andrena carantonica</i> Perez	-	Sk-Vr	P
<i>Andrena cineraria</i> L.	-	Sk-Vb	P
<i>Andrena clarkella</i> (Kirby)	-	Sk-Vb	O - Salix
<i>Andrena fulva</i> (Müller)	-	Sk-Sm	P
<i>Andrena haemorrhoa</i> (F.)	-	Sk-Nb	P
<i>Andrena hattorfiana</i> (F.)	VU	Sk-Vr	O - Dipsacaceae
<i>Andrena helvola</i> (L.)	-	Sk-Gä	P
<i>Andrena labiata</i> F.	NT	Sk-Vs	P
<i>Andrena minutuloides</i> Perkins	-	Sk-Vr	P
<i>Andrena nigroaenea</i> (Kirby)	-	Sk-Vb	P
<i>Andrena praecox</i> (Kirby)	-	Sk-Gä	O - Salix
<i>Andrena subopaca</i> Nyl.	-	Sk-Nb	P
<i>Andrena vaga</i> Panzer	-	Sk-Hs	O - Salix
<i>Andrena wilkella</i> (Kirby)	-	Sk-Gä	O - Fabaceae
<i>Anthophora quadrimaculata</i> (Panz.)	-	Sk-Vb	P
<i>Ceratina cyanea</i> (Kirby)	-	Sk-Gä	P
<i>Chelostoma campanularum</i> (Kirby)	-	Sk-Vb	O - Campanula
<i>Chelostoma rapunculi</i> (Lep.)	-	Sk-Gä	O - Campanula
<i>Collets cunicularius</i> (L.)	-	Sk-Hs	O - Salix
<i>Colletes daviesanus</i> Smith	-	Sk-Nb	O - Asteraceae
<i>Colletes fodiens</i> (Geoffr.)	NT	Sk, Bl, Öl	O - Asteraceae
<i>Colletes similis</i> Schenck	-	Sk-Me	O - Asteraceae
<i>Dasypoda hirtipes</i> (F.)	NT	Sk-Dr	O - Asteraceae
<i>Halictus confusus</i> Smith	NT	Sk-Bo, Up	P

<i>Halictus tumulorum</i> (L.)	-	Sk-Nb	P
<i>Hoplitis claviventris</i> (Thoms.)	-	Sk-Nb	O - Fabaceae
<i>Hylaeus angustatus</i> (Schenck)	-	Sk-Vb	P
<i>Hylaeus annularis</i> (Kirby)	-	Sk-Vr	P
<i>Hylaeus brevicornis</i> Nyl.	-	Sk-Vb	P
<i>Hylaeus confusus</i> Nyl.	-	Sk-Nb	P
<i>Hylaeus hyalinatus</i> Smith	-	Sk-Ån	P
<i>Lasioglossum aeratum</i> (Kirby)	NT	Sk, Sm, Öl, Go, Ög	P
<i>Lasioglossum albipes</i> (F.)	-	Sk-Vb	P
<i>Lasioglossum brevicorne</i> (Schenck)	VU	Sk, Bl, Sm, Öl	P
<i>Lasioglossum leucopus</i> (Kirby)	-	Sk-Nb	P
<i>Lasioglossum leucozonium</i> (Schr.)	-	Sk-Gä	P
<i>Lasioglossum punctatissimum</i> (Sche.)	-	Sk-Vr	P
<i>Lasioglossum quadrinotatum</i> (Kirby)	-	Sk-Ög, Up	P
<i>Lasioglossum sabulosum</i> (Warncke)	DD	Sk, Bl, Vr	P
<i>Lasioglossum semilucens</i> (Alfken)	-	Sk-Dr	P
<i>Lasioglossum sexstrigatum</i> (Schenck)	-	Sk-Bo	P
<i>Lasioglossum villosulum</i> (Kirby)	-	Sk-Dr	P
<i>Megachile alpicola</i> Alfken	-	Sk-Vb	P
<i>Megachile versicolor</i> Smith	-	Sk-Vr	P
<i>Megachile willughbiella</i> (Kirby)	-	Sk-Nb	P
<i>Melitta leporina</i> (Panzer)	-	Sk--Ög, Sö, Up, Dr	O - Fabaceae
<i>Nomada flavoguttata</i> (Kirby)	-	Sk-Vb	Boparasit
<i>Nomada flavopicta</i> (Kirby)	-	Sk-Hs	Boparasit
<i>Nomada goodeniana</i> (Kirby)	-	Sk-Dr	Boparasit
<i>Nomada lathburiana</i> (Kirby)	-	Sk-Vb	Boparasit
<i>Nomada leucophthalma</i> (Kirby)	-	Sk-Vb	Boparasit
<i>Nomada marshamella</i> (Kirby)	-	Sk-Gä	Boparasit
<i>Nomada ruficornis</i> (L.)	-	Sk-Vb	Boparasit
<i>Panurgus banksianus</i> (Kirby)	VU	Sk-Bo, Vr	O - Asteraceae
<i>Panurgus calcaratus</i> (Scop.)	NT	Sk-Sö, Vr	O - Asteraceae
<i>Sphecodes albilabris</i> (F.)	-	Sk-Gä	Boparasit
<i>Sphecodes crassus</i> Thoms.	-	Sk-Vb	Boparasit
<i>Sphecodes ephippius</i> (L.)	-	Sk-Dr	Boparasit
<i>Sphecodes geofrellus</i> (Kirby)	-	Sk-Ly	Boparasit
<i>Sphecodes monilicornis</i> (Kirby)	-	Sk-Vb	Boparasit
<i>Sphecodes puncticeps</i> Thomson	NT	Sk, Go	Boparasit
<i>Sphecodes reticulatus</i> Thomson	NT	Sk, Bl, Sm, Öl, Go	Boparasit

Artnamn

Rödlista

VÄGSTEKLAR (HYMENOPTERA: Pompilidae)

<i>Anoplius infuscatus</i> (v. d. Lind.)	-
<i>Anoplius nigerrimus</i> (Scop.)	-
<i>Arachnospila abnormis</i> (Dahlb.)	NT
<i>Arachnospila anceps</i> (Wesm.)	-
<i>Arachnospila minutula</i> (Dahlb.)	-
<i>Arachnospila spissa</i> (Schiödte)	-
<i>Arachnospila trivialis</i> (Dahlb.)	-
<i>Episyron albonotatum</i> (v. d. Lind.)	-
<i>Evagetes crassicornis</i> (Shuck.)	-
<i>Priocnemis agilis</i> Shuck.	EN
<i>Priocnemis coriacea</i> Dahlb.	NT
<i>Priocnemis hyalinata</i> (F.)	-
<i>Priocnemis parvula</i> Dahlb.	-
<i>Priocnemis perturbator</i> (Harr.)	-

Artnamn

Exx/datum

STEKELFLUGOR (DIPTERA: Conopidae)

<i>Conops flavipes</i> (L.)	1m 1/7
<i>Myopa buccata</i> L.	1m1f 17/4
<i>Myopa strandi</i> Duda	1m 14/4, 1m 17/4
<i>Myopa tessellatipennis</i> Motsch.	2mm 14/4
<i>Myopa testacea</i> L.	1f 18/5, 1f 26/5
<i>Myopa vicaria</i> Walk.	1m 14/4, 1m 17/4
<i>Physocephala rufipes</i> (F.)	1f 29/7
<i>Sicus ferrugineus</i> (L.)	1m 11/6

ROVFLUGOR (DIPTERA: Asilidae)

<i>Eutolmus rufibarbis</i> (Meig.)	1m 11/6, 1f 1/7, 1f 2/8
<i>Lasiopogon cinctus</i> (F.)	1m 17/4
<i>Neoitamus cyanurus</i> (Loew)	1m 30/6
<i>Pamponerus germanicus</i> (L.)	1m 18/5
<i>Tolmerus atricapillus</i> (Fall.)	1m1f 2/8, 2mm 7/8
<i>Tolmerus cingulatus</i> (F.)	1m 2/8, 1m1f 7/8

PARASITFLUGOR (DIPTERA: Tachinidae)

<i>Appendicia truncata</i> (Zett.)	1m 12/5, 1f 21/5
<i>Blondelia nigripes</i> (Fall.)	1m 21/5, 1m 11/6, 1f 6/8
<i>Brachicheta strigata</i> (Meig.)	2ff 14/4, 1m1f 17/4, 2ff 26/4
<i>Cistogaster globosa</i> (F.)	1m 18/5
<i>Cylindromyia auriceps</i> (Meig.)	1f 1/7
<i>Cylindromyia brassicaria</i> (F.)	1m 1/7, 1m 2/8
<i>Cylindromyia pusilla</i> (Meig.)	1m 11/6
<i>Cyzenis albicans</i> (Fall.)	1m 14/4
<i>Exorista rustica</i> (Fall.)	1m 11/6, 1m 29/7, 1m2ff 7/8
<i>Gonia distinguenda</i> Hert.	1m 12/5
<i>Gonia picea</i> (R.-D.)	1f 14/4
<i>Gymnocheta viridis</i> (Fall.)	1m 17/4
<i>Meigenia mutabilis</i> (Fall.)	2mm 30/6, 2mm 29/7
<i>Pelatachina tibialis</i> (Fall.)	2mm1f 12/5
<i>Phasia obesa</i> (F.)	1m 2/8
<i>Phorocera obscura</i> (Fall.)	1m 18/5
<i>Prosenia siberita</i> (F.)	1m 30/6, 1f 2/8
<i>Siphona geniculata</i> (DeG.)	1m1f 30/6, 2mm 29/7
<i>Smidtia conspersa</i> (Meig.)	1f 18/5
<i>Tachina fera</i> (L.)	1m 18/5
<i>Tachina ursina</i> (Meig.)	1f 17/4
<i>Thelaira nigripes</i> (F.)	4mm 30/6
<i>Tlephusa concinna</i> (Rond.)	1f 7/8
<i>Winthemia 4-pustulata</i> (F.)	1m 30/6
<i>Zophomyia temula</i> (Scop.)	1m 21/5